
Převzato

Redakce Vojenských rozhledů představuje zkrácenou verzi zamýšlení Gudrun Persson ze Swedish Defence Research Agency nad knihou autorů Igora Popova, a Musa Khar-mazatova které bylo zveřejněno na stránkách NATO Defence College v Římě. Plná verze textu je k dispozici na adrese <http://www.ndc.nato.int/news/news.php?icode=1078>.

Válka budoucnosti: Koncepční rámec a praktické závěry, eseje o strategickém myšlení.

Gudrun Persson

(Попов И.М., Хамзатов М.М. Война будущего: концептуальные основы и практические выводы. Очерки стратегической мысли. Куçково поле, Москва: 2016. 832 s. IBSN 599500722X)

„Je nutno přiznat, že mimo komunitu zpravodajských služeb je na Západě jen málo lidí schopných pochopit a analyzovat vývoj sovětského vojenského myšlení. V důsledku toho existuje vážné nebezpečí, že sovětská politika a aktivity, zejména ve vojenské oblasti, mohou být pochopeny nesprávně.“ Tato slova byla napsána v roce 1991 Christophe-rem Donnellym, jedním z těch mála západních analytiků, kteří se zaměřili na studium sovětského vojenského myšlení během studené války. *„Problém, kterému čelí většina západních politických analytiků,“* pokračoval, *„spočívá ve skutečnosti, že SSSR má velmi zvláštní přístup ke studiu a praktickým otázkám války. Nejedná se ani tak o jedinečnost, ale o velmi specifický přístup odlišný od přístupů používaných v západních zemích. Ne-schopnost pochopit [...] tyto rozdíly má za následek, že se v analýzách vyskytují závažné omyly.“*¹

Ani v dalším období nebylo ruské vojenské myšlení na Západě správně chápáno. Specifické regionální priority, zejména na Blízkém východě způsobily, že pochopení ruské politiky bylo mimo realitu nebo utlumené. Na jedné straně někteří doufali, že se Rusko může stát partnerem – a nikoli předmětem zájmu. Na druhou stranu, ruské ozbrojené síly čelily řadě vážných problémů, a tak nepředstavovaly reálnou hrozbu.

A výsledky západního nepochopení byly zřejmé: překvapení až šok, když Rusové pro-kázali schopnost používat armádu jako nástroj politiky na Ukrajině a Sýrii. Pozorovatelé

¹ Donnelly C., 'Preface' to Glantz, D. Soviet Military Operational Art. In Pursuit of Deep Battle. London 1991, Frank Cass, p. xix.

se snažili pochopit, co Rusové dělají – a připojili k tomu řadu termínů jako „hybridní válka“ a „A2 / AD“², aby se pokusili interpretovat špatně pochopené koncepty. Klíčovým podmětem je rozšířený, často druhý nebo dokonce třetí anglický překlad známého článku ruského náčelníka generálního štábu Valerie Gerasimova, který byl publikován v roce 2013 v časopise Военно-промышленный курьер.³ Západní pozorovatelé četli časopis jen zřídka, ačkoli nadále zveřejňuje nové články od Gerasimova, které odhalují vývoj ruského myšlení. Tento často citovaný článek⁴, který je obvykle nazýván „Gerasimovou doktrínou“, má představovat novou formu ruského válčení.

Ve skutečnosti je ruská vojenská strategická debata mnohem bohatší, než si mnozí externí pozorovatelé vůbec uvědomují. Přestože neexistují definitivní odpovědi na otázku, jak budou vypadat budoucí války, v Rusku probíhá debata o komplexnosti a složitosti současných ozbrojených konfliktů. Ruské vojenské myšlení je významně ovlivněno technologickým rozvojem na Západě a politickými, ekonomickými a sociálními změnami v Rusku a ve vnějším světě.

Vojenská teoretická debata odráží tři zásadní změny – rozpad Sovětského svazu, redukci ruského území (zejména v západních částech) a globalizaci. Hledání národní identity, které se později stává politikou vlastenectví, má svůj ekvivalent ve vojenské strategické debatě a v hledání nové ruské vojenské strategie. Ruské vojenské myšlení ovlivnil také mezinárodní vývoj. Neustále se diskutuje o dopadu operace *Desert Storm* (1991), o zásazích USA a NATO v Srbsku (1999), Afghánistánu (2001), Iráku (2003) a Libyi (2011). Neustále jsou rozebírány i vlastní zkušenosti Ruska z válečných konfliktů v Čečensku v Gruzii (2008), Ukrajině a Sýrii, a to i v otevřených, veřejně dostupných zdrojích.⁵

Ruští vojenští teoretici začali znovu přemýšlet o tom, zda a jak se změnilo vojenské umění a charakter války. Významným příspěvkem k této diskusi se nyní stala nová kniha dvou plukovníků v důchodu, Igora Popova a Musu Khamzatova. Igor Popov je již několik let zodpovědný za internetové stránky věnované diskusi o budoucnosti války a Musa Khamzatov publikoval v časopise Независимое военное обозрение. Popov působil v sovětských a ruských ozbrojených silách a v roce 1977 byl vyslán do Etiopie a v roce 1985 do Afghánistánu. Pracoval v oblasti psychologických operací a výzkumu se věnuje již 28 let. Také široce publikoval. Khamzatov začal jako stíhací pilot a poté zastával různé štábní a velitelské pozice v ozbrojených silách, včetně Generálního štábu.

Ve své knize s názvem *Voina budushchego: kontseptualnye osnovy i prakticheskie vyvody, ocherki strategicheskoi mysli* (Война будущего: концептуальные основы и практические выводы. Очерки стратегической мысли.), Popov a Khamzatov předkládají některé z nejnaléhavějších otázek týkajících se ruské politické koncepce s pohledem

² Poznámka redakce: Anti-Access/Area Denial. Více informací např. na <http://www.understandingwar.org/background/russian-anti-access-and-area-denial-a2ad-range>

³ Poznámka redakce: Podstatu článku interpretuje časopis Vojenské rozhledy v č. 3/2014. Dostupné z: <https://goo.gl/y4zwUn>

⁴ V. Gerasimov, 'Tsennost nauki i predvideni: "Novye vyzovy trebuiut pereosmyslit formy i sposoby vedeniia boevykh deistvii"', Voennno-promyshlennyyi kurer, No. 8, 27 February 2013.

⁵ V. Gerasimov, 'Po opytu Sirii', Voennno-promyshlennyyi kurer, No 9 March 2016

na budoucí válku. Snaží se najít odpověď na otázky, jako: Co je válka? Kdy a jak to začne? Kdy vstoupí do konfliktu vojenská složka?

Cílem tohoto textu je stručné představení této publikace a zamýšlení se nad ní z hlediska současného vývoje ruského vojenského strategického myšlení.

PŘEDSTAVENÍ PUBLIKACE

Podle autorů není Válka budoucnosti tradiční vojenskou teoretickou prací ani akademickou učebnicí. Popov a Khamzatov tvrdí, že v kontextu ruského vojensko-strategického myšlení jde o knihu úplně jiného charakteru.⁶ A je tomu skutečně tak. Kniha obsahuje neobvykle velký počet ilustrací (ve srovnání s jinými ruskými vojenskými teoretickými pracemi) ve snaze usnadnit pochopení podstaty různých článků a prezentuje výsledky výzkumů v oblasti zájmu obou autorů – z psychologie, teorie válek, stejně jako i poznatky ze současných vojenských operací a zamýšlení se nad budoucností válek. To se prolíná celou publikací.

Kniha obsahuje více než 800 stran. Skládá se z dvaceti kapitol, které zkoumají řadu aktuálních otázek, včetně kybernetické války až po vojenskou robotiku, od významu Clausewitze v dnešním světě až po názory na informačně propojené vojenské systémy a od definování „války“, „vojenského vítězství“ a „nepřítele“ k genderovým aspektům asymetrických konfliktů.

Současně kniha odhaluje určitou frustraci, která je jistě známá i západním vojenským myslitelům. Autoři kritizují obecný „konzervatismus vojenských organizací“ (str. 13-14, 635-636) a diskutují o neochotě ruské vojenské komunity naslouchat a učit se od vojenských myslitelů, kteří nepocházejí z armádního systému (str. 102-106). Předkládají příklad USA jako příklad možného řešení. Tam podle autorů diskutují o vojenské strategii a o budoucí válce nejen generálové a admirálové, ale do diskuze se zapojují i seržanti (str. 96) a dokonce i civilní experti, jako jsou politologové, biologové, psychologové, novináři, IT odborníci, historici a ekonomové (str. 96-97). To podle autorů vede k situaci, že USA jsou ve srovnání se současným ruským vojenským myšlením mnohem dál.

Pokračují v kritice uzavřené ruské vojenské („byrokratické“) společnosti v postojích k mezinárodním konferencím. Konference se staly prázdnou a smutnou zábavou, zatímco „překvapivě na Západě, se účast na akademických konferencích, kulatých stolech a symposiích nepovažuje za trest, ale za stimulaci“ (str. 106).

Kromě toho autoři věnují pozornost obecným obtížím při vytváření budoucích vojenských elit (str. 41-67). S politováním uvádí, že i přes vojenské reformy v posledních dvaceti letech se ve všech státech postsovětské oblasti kvalita vojenských elit zhoršila. Podle autorů to má svoje objektivní příčiny, které souvisí s důsledky globalizace, demografických problémů, vědecko-technické revoluce a s řadou subjektivních důvodů. Všimají si, že „široce rozšířený formální přístup k válce je chápán jako výrobní proces ve strojíren-

⁶ O. Vladykin, 'Glavnoe – zastav protivnika vypolnit tvoiu voliu', Nezavisimoe voennoe obozrenie, 30 September 2016, http://nvo.ng.ru/notes/2016-09-30/1_book.html

ství a know-how“, nikoliv jako komplexní společensko-politický jev, který po vojenských elitách vyžaduje jedinečné vlastnosti. Khamzatov a Popov v knize nepředkládají na tento problém a související otázky žádné definitivní odpovědi, ale diskutují o nich z různých úhlů pohledů, a to intelektuálně podněcujícím způsobem.

O VÝHODÁCH OFENZIVY

Autoři se snaží vysvětlit svůj širší pohled na řadu otázek, a to včetně nutnosti, aby se ruská vojenská doktrína zakládala spíše na národních zájmech než na „nebezpečích a hrozbách“, jak tomu je v současné době. Autoři poukazují na potřebu hlubšího prozkoumání tohoto problému v Rusku, neboť *„Západ má v tomto pojetí jasno“* (str. 17). To neuvádí proto, aby se zpochybňovala diskuse o národních zájmech Ruska. Popov a Khamzatov poukazují na potřebu, aby se Rusko při ochraně své národní bezpečnosti zaměřilo více na ofenzívu než na obranu. *„Vojenská doktrína,“* napsali, *„může být defenzivní ve formě, ale útočná (neměla by být zaměňována s agresivní) v obsahu“* (str. 18).

Zde autoři říkají v podstatě to samé jako současné ruské vojenské velení. Například Gerasimov při hodnocení strategického cvičení Kavkaz 2016 prohlásil, že obranná operace musí být velmi aktivní. Při briefingu pro novináře v Moskvě 14. září 2016 řekl: *„Teorie vojenského umění se vyvíjí a hranice mezi obrannými a útočnými operacemi se stále více rozostřuje. Při obranné operaci jsou v jistých směrech plánována preventivní a aktivní ofenzivní opatření.“*⁷ Tato slova jsou v souladu s Gerasimovými staršími výroky o tom, že *„hranice mezi válkou a mírem je rozostřená“*.⁸

S odvoláním se na vojenské velení Popov a Khamzatov poukazují na to, že vojenská síla (военная мощь), zejména pokud je založena na jaderných zbraních, k zajištění bezpečnosti nestačí. Scénář dnešních asymetrických konfliktů může mít následující podobu: domácí konflikt uvnitř státu může vytvořit „gravitační pole“, které přitáhne přímou vojenskou intervenci zahraničních sil nebo koalice států (str. 29). Mohlo by to také znamenat invazi, které se účastní zahraniční extremistické organizace, zločinecké skupiny, zpravodajské a speciální síly. Uvádí, že informační válka ztěžuje pochopení toho, kdo bojuje s kým, co je pravda a co je to lež. Jako příklad uvádí rozpad Sovětského svazu, ke kterému došlo, když sovětské ozbrojené síly již nemohly zabránit kolapsu. Dalším příkladem je konflikt na Ukrajině v roce 2014 (str. 30).

Tyto skutečnosti jsou dobře známy každému, kdo sledoval a sleduje aktuální události. Zde však autoři stojí před dilematem – jak být konzistentní se současným ruským myšlením a zároveň do něj adaptovat nové netradiční myšlenky. Autoři se proto poněkud dostávají do pastí – chtějí být korektní, a zároveň se snaží vést širší diskusi. Podobný problém není samozřejmě omezen jen na Rusko.

Autorům se však podařilo nalézt hranici mezi kritikou oficiálních míst a současně nabídnout odvážnější pohled na vojenskou strategickou teorii. Jejich text například obsa-

⁷ A. Tikhonov, 'Na iugo-zapadnom napravlenii', Krasnaia zvezda, 15 September 2016.

⁸ V. Gerasimov, 'Tsennost nauki i predvidenii', 2013.

huje i spíše zábavnou formou kriticky představený oficiální ruský překlad díla Sun Tzu *Umění války*, ve snaze povzbudit čtenáře, aby vždy četli klasického myslitele ve svém původním jazyce (str. 38).

Podobně zdůrazňují důležitost Clausewitze. Autoři kritizují povrchní znalost díla Clausewitze.⁹ Doporučují pozorně číst jeho dílo *O válce* a přitom upozorňují, že existuje nejméně 27 různých definic války a kritizují každého, kdo cituje jen tu nejznámější, že „válka je pokračováním politiky jinými prostředky“. Autoři se zamýšlí nad důvody a kořeny války a konstatují, že Clausewitzovy myšlenky nejsou zdaleka zastaralé. Dokládají to i na citaci ze současné americké vojenské doktríny:

Clausewitz byl přesvědčen, že válka je podmnožinou širší teorie konfliktu. Definoval válku jako „soubor v širším měřítku“, jako „akt síly použitý k násilnému přinucení nepřítele“ a „pokračování politiky jinými prostředky“. Z tohoto hlediska je válka násilným střetem mezi dvěma (nebo více) vzájemně nepřátelskými a nezávislými vůlemi, z nichž každá se snaží vnutit svoji té druhé. Jak uvádí Clausewitz, „válka je násilným střetem vůlí“.¹⁰

Popov a Khamzatov kritizují ruské vojenské myslitelé za to, že nevěnovali dostatek pozornosti tomuto aspektu Clausewitze a příliš se soustředili na vztah mezi válkou a politikou (str. 182). Zdůrazňují, že Clausewitz nehovořil o vojenském násilí. Domnívají se, že dnešní pojem násilí musí zahrnovat ekonomickou, politickou, náboženskou, ideologickou, psychologickou a kulturní podobu násilí. „Účel těchto různých aspektů násilí,“ píší, „není potřeba vždy vztahovat k fyzické likvidaci lidí, neboť Clausewitz řekl, že válka je násilným aktem, který nutí našeho protivníka, aby splnil naši vůli“ (s. 185).

ŘÍZENÝ CHAOS, MĚKKÁ SÍLA A BAREVNÉ REVOLUCE

V posledních letech se v ruském vojenském strategickém myšlení objevuje problematika měkké síly a takzvaného „řízeného chaosu“ nebo „zvládnutelného chaosu“ (управляемый хаос).¹¹ Je nezbytné, se tímto tématem podrobněji zabývat, protože zde spočívá podstata pochopení, jak se vyvíjel ruský pohled na moderní konflikty. Názory na „měkkou sílu“ a „řízený chaos“ jako odlišné rysy současných a budoucích válek jsou jasně vyjádřeny v ruské vojenské teoretické debatě a obsah publikace není výjimkou. Autoři tvrdí, že nedávné konflikty ukazují, že v některých případech „mírové a protivládání demonstrace doprovází zahraniční vojenské intervence, které změní celou zemi a regiony do stavu řízeného chaosu, jež dnes můžeme nazvat novým typem soudobé války“ (s. 112). Taková válka, jak tvrdí, přesahuje rámec tradiční podoby ozbrojených konfliktů. Jejich součástí jsou politické intriky, boj o zdroje a finanční toky a nepřijatelné civilizač-

⁹ Clausewicz má dlouhodobě velký vliv na sovětské a ruské vojenské myšlení.

¹⁰ Joint Publication 1, Doctrine for the Armed Forces of the United States, 25 March 2013, Chapter 1, section 2e., page 1-3.

¹¹ A. Bartosh, 'Model upravliaemogo chaosa v sfere voennoi bezopasnosti,' Vestnik Akademii voennykh nauk, 1 (46): 2014, pp. 69-77.

ní konflikty. Na bojištích v těchto vilkách se kromě regulérních ozbrojených sil nachází řada nových aktérů – síly povstalců a různých jiných bojovníků, zločinecké skupiny, mezinárodní teroristické organizace, soukromé vojenské společnosti, legie cizích žoldáků, jednotky speciálních sil a zpravodajských útvarů z různých zemí, vojenské kontingenty mírových sil mezinárodních organizací, nevládní a humanitární organizace a struktury, zástupci tištěných a elektronických sdělovacích prostředků, dobrovolníci a aktivisté z občanské veřejnosti (s. 212-213). Aby byly ozbrojené síly připravené na takovou válku, musí podle autorů si především, a to je zdůrazněno, především uvědomit, s kým přicházejí do styku. Jejich názory na toto téma jsou opět v souladu s širším ruským diskurzem.

V současné vojenské teoretické diskusi je „řízený chaos“ spojen s názory na měkkou sílu. Makhmut Gareev ji staví na stejnou úroveň.¹² Poukázal na nutnost učit se z Krymu, abychom „dokázali využít měkkou sílu, tzn. politické a diplomatické nástroje a informační působení, a tím posílit účinnost našeho strategického odstrašování“.¹³

Pojem „řízený chaos“ použil Vladimir Putin ve svém předvolebním článku o obraně v roce 2012.¹⁴ Napsal, že Západ použil různé metody – politické a ekonomické, aby destabilizoval a podkopal sousedy Ruska, a tedy i Ruskou federaci. Aleksandr Bartosh, korespondenční člen Akademie generálního štábu, se zabývá „řízeným chaosem“ v USA a tvrdí, že právě tato „technologie“ vedla k rozpadu Sovětského svazu.¹⁵

Význam těchto myšlenek narůstá nejméně od doby, kdy byl pojem „měkká síla“ zapracován do *Koncepce zahraniční politiky Ruské federace (2013)* jako součást diplomatických metod.¹⁶ To se opakuje i v současné *Koncepci zahraniční politiky (2016)*, byť tomu není už věnován stejný prostor.¹⁷ Ruské názory na měkkou sílu a řízený chaos jsou úzce spjaté s diskusemi o barevných revolucích v rámci tzv. Arabského jara. Po připojení Krymu a vojenské agresi v Doněcku a Luhansku se intenzita diskuse o barevných revolucích a řízeném chaosu znásobila a hlavní myšlenky z ní se staly součástí oficiálních dokumentů.

Barevné revoluce byly v roce 2014 jedním z hlavních témat moskevské výroční bezpečnostní konference.¹⁸ Tento termín začal být oficiálně používán od prosince 2015, kdy se pojem „barevné revoluce“ stal součástí Národní bezpečnostní strategie *Ruské federace* a byl označen jako hrozba ruské státní bezpečnosti (§43).¹⁹ Ministr obrany Sergej Shoigu se vyjádřil jasně: „Nastala doba, kdy všichni vidíme, že slova, kamery, fotografie,

¹²M. Gareev, 'Na 'miagkuiu silu' naidutsia zhestkie otvety,' Voenno-promyshlennyi kurer 4 December 2013 No. 47

¹³M. Gareev, 'Velikaia pobeda i sobytia na Ukraine,' Vestnik Akademii voennykh nauk, 2 (47), 2014.

¹⁴V. Putin, 'Byt silnymi: garantii natsionalnoi bezopasnosti dlia Rossii, Rossiiskaia gazeta, 20 February 2012.

¹⁵A. Bartosh, 'Model upravliaemogo chaosa.'

¹⁶Ministry of Foreign Affairs, Kontseptsia vnesheinei politiki Rossiiskoi Federatsii, http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/122186, potvrzeno prezidentem Vladimírem Putinem 12.2. 2013, § 20.

¹⁷Ministry of Foreign Affairs, Kontseptsia vnesheinei politiki Rossiiskoi Federatsii, http://www.mid.ru/foreign_policy/official_documents/-/asset_publisher/CptICk6BZ29/content/id/2542248, potvrzeno prezidentem Vladimírem Putinem 30. 11. 2016, § 9.

¹⁸Iu. Gavrilo, 'Igly s nulevym rezul'tatom', Rossiiskaia gazeta, 25 May 2014, <http://rg.ru/2014/05/23/konferenciya-site.html>.

¹⁹Security Council of the Russian Federation, Strategia natsionalnoi bezopasnosti RF, <http://www.scrf.gov.ru/security/docs/document133/>, potvrzeno prezidentem RF on 31. 12. 2015, §43.

internet a informace se obecně staly dalšími druhy zbraní, ozbrojených sil.“²⁰ To odráží militarizovaný pohled, kde se měkká síla považuje za nástroj státní politiky a zahrnuje i taková opatření, jako jsou obchodní sankce, energetické restrikce, zahraniční agenti (agents of influence) atd.

Ministr zahraničí Sergej Lavrov ve svém vystoupení na Akademii generálního štábu v Moskvě nedávno definoval řízený chaos jako americký nástroj k „posílení vlivu USA“. V Iráku, Sýrii a v Libyi se koncept chaosu podle Lavrova použil cílevědomě, zatímco v Afghánistánu během operace vedené NATO se aplikoval vynuceně.²¹ Je zřejmé, že v Rusku panují názory, že „hybridní válka“ barevné revoluce a řízený chaos jsou západními koncepty používané k destabilizaci Ruska. Tyto pojmy jsou považovány za výtvar USA a NATO. Je potřeba k tomu dodat, že ruští vojenští teoretici na eliminaci takto vnímaných hrozeb vyvíjejí nové koncepce a doktríny.

Některé z těchto myšlenek se odrážejí také ve *Vojenské doktríně* (2014). Ta uvádí, že, že budoucí hrozby ruské bezpečnosti nelze omezovat jen na konvenční nebo jaderné vojenské síly, ale je nutné mezi ně zahrnout i aktivity nevojenského charakteru.²² Za pozornost stojí ta část vojenské doktríny, která uvádí, že jedním z úkolů je „podporovat mobilizační připravenost ekonomiky“ (§ 21); tj. zajistit, aby ekonomika byla schopna zabezpečit válečné potřeby. Dále by obranná politika měla „zvýšit účinnost vojenského vlasteneckého vzdělávání pro občany Ruské federace a jejich vojenskou službu“ (§21). K tomu je nutno dodat, že základním domácím vojenským nebezpečím jsou údajně „informační operace ovlivňující především mladší část obyvatelstva z hlediska obrany vlasti, s cílem podkopávat historické, duchovní a vlastenecké tradice v rámci obrany vlasti,“ (§ 13).

Současné názory na barevné revoluce, které se projevují v úvahách o válce budoucnosti, mohou být považovány za reakci na společenské změny po rozpadu Sovětského svazu. Po roce 2014 se ruské vojenské velení přiklání k názoru, že za událostmi v roce 1991 stála tzv. barevná revoluce. Popov a Khamzatov nejsou výjimkou a rovněž dávají rozpad Sovětského svazu do kontextu barevných revolucí (str. 29-30). Snaží se dokázat, že čistá vojenská síla není z hlediska plánování pro budoucí války dostačující – stejně důležité jsou i nevojenské prostředky. Ve svém díle se vrací se do období konce Sovětského svazu a když rozebírají roli měkké síly v budoucích válkách, zdůrazňují, že pro obranu státu nestačí jen silné sovětské ozbrojené síly s jadernými zbraněmi (s. 596).

²⁰Ministry of Defence (2015a), 'Ministr oborony soobshchil, chto voennoe vedomstvo namereno zakazat analiticheskoe issledovanie na temu "obshchestva i tsvetnykh revoliutsii"', 19 June, http://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12041727@egNews ; Ministry of Defence (2015b), 'V Natsionalnom tsentre upravleniia oboronoi Rossii sostoialos chestvovanie pobeditelei professionalnogo konkursa "MEDIA-AS"', 27 March, http://function.mil.ru/news_page/country/more.htm?id=12011911@egNews.

²¹Ministry of Foreign Affairs, 'Vystuplenie i otvety na voprosy Ministra inostrannykh del Rossii S. V. Lavrova v khode lektsii dlia vysshego ofitser'skogo sotava Akademii Genshtaba' 23 March 2017.

²²Security Council of the Russian Federation, Voennaia doktrina Rossiiskoi Federatsii 25 December 2014, §§ 12-15. <http://www.scrf.gov.ru/security/military/document129/>.

O OBRANĚ TERITORIA

Pokud jde o mobilizaci, zdá se, že Rusko je v současné době ve fázi „mobilizace“. To znamená, že se teritoriální obrana stále více stává důležitější. Popov a Khamzatov argumentují, že role teritoriální obrany se mění a zdůrazňují svůj názor, že v 21. století neexistuje žádné strategické týlové pásmo. *„Žádné teritoriální jednotky, žádná národní garda, žádné jiné podobné síly nemohou samostatně [...] odolat nepříteli, který působí proti hospodářství, obyvatelstvu, infrastruktuře a proti objektům důležitým pro obranu státu“* (s. 562). Závěrem zdůrazňují nezbytnost, aby se každá vládní instituce, ať už silová, či nesilová, stala součástí teritoriální obrany.

Z tohoto hlediska se ukázalo, jak velký je dopad irácké války (2003) na ruské vojenské myšlení. Publikace *Válka budoucnosti* ji nazývá „Blitzkrieg 21. století“ (stojí za zmínku, že tento termín používá i Gerasimov v článku o poučení ze syrské operace, publikované v roce 2016).

Popov a Khamzatov ve svém díle detailně analyzují operaci v Iráku (str. 510-536). Kladou si otázku, zda to byla poslední z konvenčních válek nebo dokonce válka nového typu. Jejich odpověď není jednoznačná, přesto tvrdí, že dopad této války je při úvahách o budoucnosti zásadní. Tvrdí, že výsledkem je chaos a vytvoření ISIS, a nakonec dospěli k závěru, že *„skutečné procesy fragmentace států“* po studené válce může znamenat, že *„svět vstupuje do epochy vleklých vojenských konfliktů vedených v zájmu několika geopolitických sil a globálních elit. Důsledkem takové strategie je obsazení území a získání hmotného bohatství států“* (str. 536).

Gerasimova verze nového „Blitzkrieg“ se zaměřuje na tradiční mix barevných revolucí a amerických raket v systému „Prompt Global Strike“. To není překvapující. Oficiální ruský pohled je od samého počátku jasný – tyto zbraně ohrožují strategickou stabilitu. Zbraně, i kdyby byly vyzbrojeny konvenčními hlavicemi, by podle Gerasimova ohrozily ruské kritickou infrastrukturu a ruskou jadernou odstrašující kapacitu. Napsal:

„Jak víte, Spojené státy již vyvinuly a implementovaly koncept ‚Prompt Global Strike‘. Americká armáda je schopná během několika hodin nasadit síly a eliminovat cíle protivníka na jakémkoli místě světa. Předpokládá přitom účinnou formu bojové činnosti – globální integrované operace. Cílem je v co nejkratší době nasadit v jakémkoli regionu smíšené (joint) uskupení sil, schopné porazit protivníka v jakémkoliv operačním prostředí. Podle autorů této koncepce by se mělo jednat o jakýsi ‚Blitzkrieg‘ dvacátého prvního století.“

Dodal, že *„v době globalizace patří oslabování funkce státních hranic a rozvoj komunikačních prostředků mezi nejdůležitějšími faktory, které mění formu řešení mezistátních konfliktů. V dnešních konfliktech se těžiště používaných metod přesouvá směrem k integrovanému uplatňování politických, ekonomických, informačních a jiných nevojenských opatření prováděných s podporou vojenských sil. Jedná se o tzv. hybridní metody“*.²³

Je tedy zřejmé, že když se v ruské debatě používá slovo „hybridní“, myslí se jím schopnosti NATO obecně a USA zvláště. Gerasimov v roce 2017 prohlásil, že „tzv. hybridní vál-

²³V. Gerasimov, 'Po opytu Sirii'.

ka“ nahradila předchozí způsoby vedení operací zavedením „bezletových zón“ a námořní blokády, jak tomu bylo v Libyi v roce 2011.²⁴

ZÁVĚRY

Při pohledu na obsah publikace zde chybí několik otázek. Jednou z nich je otázka ruského národního zájmu. To proto, že autoři zdůrazňují, že by úvahy o budoucí válce měly vycházet spíše z národních zájmů, ne z hrozeb. Dalším tématem, které Popov a Chamtzov neřeší, je strategické zastrašování. A nezmiňuje se o něm ani Andrej Kokošin, jeden z předních ruských strategických myslitelů.

Kokoshin už roky tvrdí, že Rusko by se mělo spíš než na rozvoj jaderných zbraní zaměřit na jiné prostředky, především na vysoce přesné zbraňové systémy. „*V národní bezpečnostní politice je nadměrné spoléhání na jaderné odstrašování pro Rusko škodlivé a dokonce nebezpečné,*“ napsal v roce 2011.²⁵ Ačkoli současná *Vojenská doktrína* nyní obsahuje výraz „*nejaderný zastrašující účinek*“, není zřejmé, co to praxi znamená.²⁶ Popov a Khamzatov se k tomu nevyjadřují.

Další neřešené téma se týká myšlenek o válkách civilizací. Zde stojí za pozornost myšlenky generála Vladimirova, který je názoru, že, aby Rusko uspělo, musí se koncentrovat kolem následujících „*rozhodujících národních hodnot*“: víra (ruská pravoslavná církev), lid (Rusové), stát (Rusko), myšlení (ruská kultura), jazyk (ruština). Popov a Khamzatov o těchto otázkách znovu nezmiňují.

Bez ohledu na tato opomenutí se jedná o důležitou knihu. Jedná se o dílo, s nímž se analytici a oficiální představitelé napříč euroatlantickým společenstvím musí seznámit, pokud mají začít chápat ruské vojenské myšlení a aktivity. Je to protílátka (antidotum) proti zkreslenému cejchování ruského myšlení, ale také nástrojem, který umožní chápat kořeny a povahu debaty o válce a válčení v ruských vojenských kruzích.

Navzdory tomu, že mezi ruskou a západní debatou existuje řada pozoruhodných podobností (konzervatismus v myšlení, tradicionalisté vs. technologové, vliv Clausewitz a Sun Tzu) často se zdá, mezi nimi existuje široká propast. Udržet krok s ruským vojenským myšlením je rozhodující. V současné době se ruské ozbrojené síly nachází v etapě experimentování a učení. Proto se tvoří vojenské teorie a doktríny, jak zabránit vzniku barevných revolucí a řízeného chaosu. Je to možné pozorovat v Sýrii, kde se ruské vedení domnívá, že se podařilo zastavit válku, kterou začal Západ s využitím technologie řízeného chaosu. Je nezbytné, aby byl tento vývoj hlouběji prozkoumán, aby se v budoucnu zabránilo překvapení a drsnému probuzení.

²⁴V. Gerasimov, „Mir na graniakh voyny: Malo uchityvat segodniashnie vyzovy, nado prognozirovat budushie,“ *Voенно-промышленный курьер*, No 10, 15 March 2017.

²⁵A. Kokoshin, 'Ensuring Strategic Stability in the Past and Present: Theoretical and Applied Questions', June 2011, p. 58.

²⁶Security Council of the Russian Federation, *Voennaia doktrina Rossiiskoi Federatsii* 25 December 2014, §8, <http://www.scrf.gov.ru/security/military/document129/>.

Dalším důležitým poselstvím knihy je způsob, jímž chtějí autoři čtenáře přesvědčit o tom, že hlavní ruští vojenští strategičtí myslitelé neřeší pouze potenciální hrozby představované technologicky vyspělejším protivníkem (s možností rychlého globálního úderu a potenciální militarizace vesmíru), ale také že vidí přímou hrozbu, která vyžaduje ochranu pevninské oblasti Ruska (Moskva a Petrohrad). Na druhém místě zdůrazňují nutnost rozvíjet schopnosti úderných jaderných sil. Analýzou probíhajícího ruského diskurzu, který řeší rozdíly v oblasti politiky zastrašování a angažovanosti, je možné se vyhnout neúmyslné provokaci.

O autorce: *Dr. Gudrun Persson je ředitelkou Programu ruských studií na Švedské agentuře obranných studií a docentkou na katedře slovanských studií Stokholmské university. Názory vyjádřené v tomto článku nemusí nutně odrážet názory a stanoviska NATO Defense College.*